

Дем'янишин В.В.

*Аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

НАПРЯМИ ЗБІЛЬШЕННЯ ВЛАСНИХ НАДХОДЖЕНЬ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

У фінансовій науці і практиці проблематиці формування власних надходжень бюджетних установ відводиться важливе місце. Особливо актуальними ці питання є в умовах фінансової децентралізації, розширення прав і повноважень органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів. Зазначимо, що роль власних надходжень бюджетних установ у суспільстві зростатиме, оскільки їхня частка у ВВП складає близько 3 відсотків, у доходах зведеного бюджету України – близько 10 відсотків, а у доходах спеціального фонду бюджету – до половини надходжень. Вони є потужним фінансовим ресурсом бюджетних установ в умовах ринкових трансформацій. Як свідчить практика, роль цього ресурсу у майбутньому зростатиме, хоча сьогодні бюджетне законодавство обмежує права головних розпорядників коштів з питань управління власними надходженнями.

Основним законодавчим документом, який регламентує порядок формування і використання власних надходжень бюджетних установ є Бюджетний кодекс України. У ньому зазначено, що ці надходження отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету. Під власними надходженнями бюджетних установ розуміють кошти, отримані в установленому порядку цими установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності [1].

Обсяг власних надходжень бюджетних установ безпосередньо залежить від кількості та переліку платних послуг й вартості цих послуг, а також їхньої якості. Перелік послуг, які можуть надавати бюджетні установи, регламентується нормативними актами, переважно постановами Кабінету Міністрів України. Такі акти регулюють порядок надання платних послуг установами різних сфер діяльності, зокрема, освіти [2], науки [3], охорони здоров'я [4; 5; 6], культури [7], фізичної культури і спорту [8], соціального забезпечення [9].

Чинним законодавством передбачено, що власні надходження бюджетних установ поділяються на дві групи, а вони, в свою чергу – ще на чотири підгрупи. Відповідно, розробка напрямів збільшення цих надходжень тісно пов'язана з цими групами.

Оскільки, до першої групи відносяться надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із діючим законодавством, зростання їхніх обсягів доцільно забезпечувати шляхом пошуку резервів збільшення плати за послуги, що надаються бюджетними установами відповідно до їх основної діяльності, а також надходжень бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності, плати за оренду майна бюджетних установ та надходжень бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна). Для цього пропонуємо розширити обсяг платних послуг установ, підвищити якість цих послуг, модернізувати фінансові інструменти їхнього стимулювання, активізувати маркетингову діяльність стосовно інформованості споживачів щодо надання платних послуг.

Зважаючи на те, що друга група включає інші джерела власних надходжень бюджетних установ, у її складі пропонуємо такі напрями збільшення надходжень:

- розширення можливостей і бажань розпорядників бюджетних коштів мобілізувати благодійні внески (але без негативного впливу на показники основної діяльності), гранти та дарунки;

- активізація роботи щодо отримання та залучення додаткових коштів від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів (у тому числі заходів з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщених на них інших об'єктів нерухомого майна, що перебувають у приватній власності фізичних або юридичних осіб);

- використання можливостей щодо отримання коштів вищими та професійно-технічними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, мобілізованих за надання платних послуг (якщо таким закладам законом надано відповідне право), а також коштів державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури як відсотки, нараховані на залишок коштів на поточних рахунках, відкритих у банках державного сектору для розміщення власних надходжень, отриманих у вигляді плати за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійні внески та гранти;

– активізація маркетингової діяльності стосовно мобілізації коштів отриманих від реалізації майнових прав на фільми, вихідних матеріалів фільмів та фільмокопій, створених за бюджетні кошти за державним замовленням або на умовах фінансової підтримки.

У цілому, практична реалізація запропонованих нами напрямів може бути ефективною за умови використання можливостей розпорядників бюджетних коштів, використання фінансових стимулів щодо збільшення обсягів власних надходжень бюджетних установ, розширення прав розпорядників коштів щодо використання спеціального фонду бюджету, серед яких основне місце займають такі надходження, модернізації маркетингового діяльності, підвищення якості та конкурентоспроможності платних послуг.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. №796 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/796-2010-%D0%BF/conv>.

3. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. №1180 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1180-2003-%D0%BF/conv>.

4. Про затвердження переліку платних адміністративних послуг, які надаються Міністерством охорони здоров'я: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. №561-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/561-2011-%D1%80/conv>.

5. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. №1138 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-%D0%BF>.

6. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися дитячими закладами оздоровлення та відпочинку, що утримуються за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2009 р. №424 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/424-2009-%D0%BF/conv>.

7. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 р. №1271

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1271-2011-%D0%BF>

8. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 р. №356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/356-2009-%D0%BF/conv>.

9. Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. №12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/12-2004-%D0%BF/conv>.

Дерлиця А.Ю.

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ФІНАНСОВА ФОРМАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасна економічна наука використовує різні поняття та категорії при трактуванні сутності фінансових ресурсів, що знаходяться в руках держави. Окремі з термінів доповнюють одне одного, а інші є дотичними, або ж взаємовиключними. Вітчизняна теорія фінансів, базуючись на радянській традиції при описі даної проблематики переважно використовує термін «державні фінанси». Паралельно, з боку зарубіжної економічної думки сьогодні привносяться і альтернативні поняття – «публічні фінанси», «суспільні фінанси», «урядові фінанси». Так, зокрема фінансова наука Заходу, окреслену тематику розглядає під загальним терміном «public finance». Його альтернативними варіантами перекладу є «суспільні фінанси», і «публічні фінанси». З'ясування сутності даних категорій потребує детального вивчення кожного феномену, його економічного змісту та форми. На існуванні принципів відмінностей у вказаних поняттях уже наголошували провідні вітчизняні вчені-фінансисти В. Федосов, П. Юхименко та В. Опарін [1, с. 9]. При цьому перевагу вони віддають терміну «публічні фінанси», наполягаючи на необхідності його введення до категоріально-понятійного апарату фінансової науки. Для